



## НЕ ВАРТО ПЕРЕПИСУВАТИ ІСТОРІЮ ПІСЛЯ ЗМІНІ КЕРІВНИЦТВА ДЕРЖАВИ

Перший заступник голови Народного Руху,  
народний депутат України Олександр Лавринович

Питання еволюції політичних поглядів пе-  
ресичного громадянства, загальноступільних на-  
строїв і змін наївного керівництва є дзерка-  
лом розвитку процесів в Україні. Те, що ми  
можемо почуті в уроочистих зборах з нагоди  
третьої річниці незалежності України від Голови  
Верховної Ради Олександра Мороза, входить  
съгодні в наміри лівої політичної течії  
розвивати новітню історію. Наміри саме тих  
політиків, які в серпні 1991 року з нетерпінням  
чекали, чим завершиться законотворчий процес.  
Під час двох референдумів протягом 1991  
рока було дуже добре видно, як проводилися  
апеляційні кампанії, як використовувались і вж-  
ивалися методи адміністративного впливу, і шалені  
інформаційні тиски.

Зачиняю, для Олександра Мороза, напевне,  
не було ніякого законотворчого. І це можна зро-  
зуміти. Хотілось б тільки, аби особа, яка обіймає високу державну посаду, не забувала про віддзеркалення подій, які були, не забувала  
принаймні тоді, коли говорять про роль Верховної  
Ради під час ухвалення Акта про державну незалежність.

Не треба забувати зображення в кіносцені Верховної  
Ради три роки тому, на якому головував  
Олександр Мороз. Вони, власне, і визначило  
допо-голосування 24 серпня. Тоді, після дуже  
короткого, але дуже аргументованого виступу Станіслава Гуренка стало зрозумілім,  
як проголосує «група 23».

Якщо тут стверджувати, що нічого тоді не  
тривало — і що то було звичайні політичні  
інтриги, то це, очевидно, буде не широ за боку  
того, хто говорить про новітню історію, яка ще  
не так далеко від нас відійшла.

Олександр Мороз наївнів «ярлик» національ-  
радикалів на тих, хто боровся за незалежність  
України від тих, хто свято зберігає вірність  
лінійській тезі про пролетарського  
інтернаціоналізму, а також жадав увічнення  
єдиного Радянського Союзу через «коаліцію  
федераций». Тільки реваншісти съгодні можуть  
дорікати національ-радикалам в Україні за те,  
що жити стало.

Чому ж він, нинішній Голова Верховної Ради,  
а перед цим майже два роки поспіль лідер  
«23», не торкнувся причин, що привели до  
погіршення соціального та економічного стану,  
не називав ті руки, які, власне, керували в ос-  
танні три роки, тих, хто очолював структури  
влади в державі, особливо там, де ухваливали  
представники національ-радикалами?

Чи все, що стосується національної культури,  
національного відродження, національної гор-  
дості, все воно може бути притаманне будь-  
якій іншій нації, крім української?

Неважко дійсно настільки менше варти, що  
вустами високого державного особи можна  
говорити такими термінами, які самі по собі  
принципівми для України!

Стерджувати про слабкості політичних струк-  
тур съгодні в Україні, що є гальмою розвитку  
політичного процесу в державі — все вірно.  
Але не слід забувати, чому так сталося. Не  
тільки через об'єктивні процеси в українському  
суспільстві, а й через наполегливість всіх державних інститутів включно і поспільні дії Верховної Ради і Президента, які все зробили для

того, щоб перешкодити процесові становлення  
багатопартийності в Україні, загальмувати  
структуризацію суспільства.

Вони розуміють, що в неструктурному, непро-  
ектному, суперечливому державі, які вже  
засновані на глибині буває тяжко.

Після цієї дії засновані на глибині буває тяжко.</

## ЦАРИЦЯ УКРАЇНСЬКОЇ СЦЕНИ

4 ЖОВТНЯ МИНАЕ 60 РОКІВ ВІД ДНЯ СМЕРТІ ГЕНІАЛЬНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ АРТИСТКИ МАРІЇ ЗАНЬКОВЕЦЬКОЇ

У 1906 році прогресивна громадськість Російської імперії широко відзначала 25-річчя сценичної діяльності геніальної української артистки Марії Константинівни Заньковецької. На ім'я артистки наїшло багато привітань від театральних діячів, письменників. Оригінальні були адреси від російського театру Солов'єва: «Нехай... довгі, довгі, довгі роки сяя корона немеркнучою славою твоєю! Цариця мистецтва України, привіт тобі!»

Схвилювано зачітавав Микола Карпович Садовський привітання від своєї групи: «Він світлою освітлювало негасимі сміші шляхи. І шлях, Вами пропаралений, не заросте до віку... Працуйте як довго-до-вго...»

Видатний український письменник М. М. Коцбінський з приводу ювілею М. К. Заньковецької писав: «...Кожний, хто пізнь засунув українську сцену, хто знає її діячів, той ніколи не забуде Вашого імені, не забуде його й історія України».

Широ вітає М. К. Заньковецьку з ювілем і успішним українським повістю І. С. Нечуї-Левицьким: «Я, хвалити бога, дохні до того дня, що маю велику честь поздоровити Вас з 25-річним ювілеем Вашої славної діяльності на українській сцені... Продовжі, боже, Вам віку, не довгі й довгі часи для слави українського театру!»

У численних привітаннях наголошується на геніальністі та орігінальній сценічній майстерності, подійності, доброті й не-оціненному значенні Марії Константинівни Заньковецької в розвитку українського реалістичного театру, національної культури. Але до такого всенародного визнання артистка проїшла складний життєвий і творчий шлях, який був усійний не лише квітами, а копичками.

У своїй автобіографії Марія Константинівна пише: «Народилася я в 1860 році 22 липня в селі Заніки Ніжинського повіту Чернігівської губернії в старій дворянській сім'ї К. Адасовського». Рід Адасовських належав до української козацької старшини, яка царизм урівняла з правами російських дворян.

Але мови й культури свого народу Адасовські не дурвали. Мати майбутньої актриси походила з російської дворянської родини, що мешкала в Чернігові. Вона пожалала своєму чоловіку, українському народу і вільно володіла українською мовою.

На десятому році життя Марію як і родині називали (Манено) віддали до жіночого пансіону в Чернігові. У цьому навчальному закладі вона опанувала французьку мову, овдовіла манерами жіночої поведінки, співом, музикою, здобула необхідні знання з математики, фізики, хімії та гуманітарних наук. У пансіоні по-

чали проявлятися її артистичні здібності, які підмітив учителем російської словесності Микола Андрійович Вербицький. Він за-пропонував, щоб його улюблені ученими обов'язково поступали до театрального училища. Цю пораду і підтримку вчителя Марія Константинівна вже в юні роки почала втілювати в життя. Вона мріє про працю в театрі і навчання в консерваторії. Ці її бажання подіяли і підтримував молодий артилерійський офіцер Хлістов. У травні 1877 року вони обралися.

Коли ж значно пізніше молода дружина офіцера завела разомову про театр і консерваторію, він знервовано заявив: «Призначення хижки — буди добром дружиною, хижкою й матір'ю, а не думати про консерваторію і театр».

З такою думкою чоловіка Марія Константинівна не могла змириться. Після вступу до трупі М. Кропивницького, яка була заснована у 1882 році в Епископавграді, вона з різноманіттям: «Перший її виступ на українській професійній сцені відбувся 27 жовтня 1882 року. Початкову акторку виступала в ролі Наташки у п'єсі «Наташка Польтавка» І. П. Котляревського. Видатний український драматург, актор і режисер підмітив неабиякій артистичний хист Марії Константинівни і незабаром запропонував їй роль Ярини у творі Т. Г. Шевченка «Неволиник», який інсценізував М. Л. Кропивницький.

Прайя в трупах М. Кропивницького, потім М. Кропивницького — М. Старицького і інших українських театральних колективів, які гастролювали в Епископавграді: Миколаїв, Одеса, Харків, Київ, Чернігів, Житомир, Новочеркаськ, Ростов-на-Дону, Таганроз, Воронеж, Курськ й багатьох інших великих і малих містах Російської імперії, підтвердила неабиякій артистичний хист М. К. Заньковецької і незабаром запропонував їй роль Ярини у творі Т. Г. Шевченка «Неволиник», який інсценізував М. Л. Кропивницький.

Прайя в трупах М. Кропивницького, потім М. Кропивницького — М. Старицького і інших українських театральних колективів, які гастролювали в Епископавграді: Миколаїв, Одеса, Харків, Київ, Чернігів, Житомир, Новочеркаськ, Ростов-на-Дону, Таганроз, Воронеж, Курськ й багатьох інших великих і малих містах Російської імперії, підтвердила неабиякій артистичний хист М. К. Заньковецької і незабаром запропонував їй роль Ярини у творі Т. Г. Шевченка «Неволиник», який інсценізував М. Л. Кропивницький.

Прайя в трупах М. Кропивницького, потім М. Кропивницького — М. Старицького і інших українських театральних колективів, які гастролювали в Епископавграді: Миколаїв, Одеса, Харків, Київ, Чернігів, Житомир, Новочеркаськ, Ростов-на-Дону, Таганроз, Воронеж, Курськ й багатьох інших великих і малих містах Російської імперії, підтвердила неабиякій артистичний хист М. К. Заньковецької і незабаром запропонував їй роль Ярини у творі Т. Г. Шевченка «Неволиник», який інсценізував М. Л. Кропивницький.

Прайя в трупах М. Кропивницького, потім М. Кропивницького — М. Старицького і інших українських театральних колективів, які гастролювали в Епископавграді: Миколаїв, Одеса, Харків, Київ, Чернігів, Житомир, Новочеркаськ, Ростов-на-Дону, Таганроз, Воронеж, Курськ й багатьох інших великих і малих містах Російської імперії, підтвердила неабиякій артистичний хист М. К. Заньковецької і незабаром запропонував їй роль Ярини у творі Т. Г. Шевченка «Неволиник», який інсценізував М. Л. Кропивницький.

Прайя в трупах М. Кропивницького, потім М. Кропивницького — М. Старицького і інших українських театральних колективів, які гастролювали в Епископавграді: Миколаїв, Одеса, Харків, Київ, Чернігів, Житомир, Новочеркаськ, Ростов-на-Дону, Таганроз, Воронеж, Курськ й багатьох інших великих і малих містах Російської імперії, підтвердила неабиякій артистичний хист М. К. Заньковецької і незабаром запропонував їй роль Ярини у творі Т. Г. Шевченка «Неволиник», який інсценізував М. Л. Кропивницький.

Прайя в трупах М. Кропивницького, потім М. Кропивницького — М. Старицького і інших українських театральних колективів, які гастролювали в Епископавграді: Миколаїв, Одеса, Харків, Київ, Чернігів, Житомир, Новочеркаськ, Ростов-на-Дону, Таганроз, Воронеж, Курськ й багатьох інших великих і малих містах Російської імперії, підтвердила неабиякій артистичний хист М. К. Заньковецької і незабаром запропонував їй роль Ярини у творі Т. Г. Шевченка «Неволиник», який інсценізував М. Л. Кропивницький.

Прайя в трупах М. Кропивницького, потім М. Кропивницького — М. Старицького і інших українських театральних колективів, які гастролювали в Епископавграді: Миколаїв, Одеса, Харків, Київ, Чернігів, Житомир, Новочеркаськ, Ростов-на-Дону, Таганроз, Воронеж, Курськ й багатьох інших великих і малих містах Російської імперії, підтвердила неабиякій артистичний хист М. К. Заньковецької і незабаром запропонував їй роль Ярини у творі Т. Г. Шевченка «Неволиник», який інсценізував М. Л. Кропивницький.

Прайя в трупах М. Кропивницького, потім М. Кропивницького — М. Старицького і інших українських театральних колективів, які гастролювали в Епископавграді: Миколаїв, Одеса, Харків, Київ, Чернігів, Житомир, Новочеркаськ, Ростов-на-Дону, Таганроз, Воронеж, Курськ й багатьох інших великих і малих містах Російської імперії, підтвердила неабиякій артистичний хист М. К. Заньковецької і незабаром запропонував їй роль Ярини у творі Т. Г. Шевченка «Неволиник», який інсценізував М. Л. Кропивницький.

Прайя в трупах М. Кропивницького, потім М. Кропивницького — М. Старицького і інших українських театральних колективів, які гастролювали в Епископавграді: Миколаїв, Одеса, Харків, Київ, Чернігів, Житомир, Новочеркаськ, Ростов-на-Дону, Таганроз, Воронеж, Курськ й багатьох інших великих і малих містах Російської імперії, підтвердила неабиякій артистичний хист М. К. Заньковецької і незабаром запропонував їй роль Ярини у творі Т. Г. Шевченка «Неволиник», який інсценізував М. Л. Кропивницький.

Прайя в трупах М. Кропивницького, потім М. Кропивницького — М. Старицького і інших українських театральних колективів, які гастролювали в Епископавграді: Миколаїв, Одеса, Харків, Київ, Чернігів, Житомир, Новочеркаськ, Ростов-на-Дону, Таганроз, Воронеж, Курськ й багатьох інших великих і малих містах Російської імперії, підтвердила неабиякій артистичний хист М. К. Заньковецької і незабаром запропонував їй роль Ярини у творі Т. Г. Шевченка «Неволиник», який інсценізував М. Л. Кропивницький.

Прайя в трупах М. Кропивницького, потім М. Кропивницького — М. Старицького і інших українських театральних колективів, які гастролювали в Епископавграді: Миколаїв, Одеса, Харків, Київ, Чернігів, Житомир, Новочеркаськ, Ростов-на-Дону, Таганроз, Воронеж, Курськ й багатьох інших великих і малих містах Російської імперії, підтвердила неабиякій артистичний хист М. К. Заньковецької і незабаром запропонував їй роль Ярини у творі Т. Г. Шевченка «Неволиник», який інсценізував М. Л. Кропивницький.

Прайя в трупах М. Кропивницького, потім М. Кропивницького — М. Старицького і інших українських театральних колективів, які гастролювали в Епископавграді: Миколаїв, Одеса, Харків, Київ, Чернігів, Житомир, Новочеркаськ, Ростов-на-Дону, Таганроз, Воронеж, Курськ й багатьох інших великих і малих містах Російської імперії, підтвердила неабиякій артистичний хист М. К. Заньковецької і незабаром запропонував їй роль Ярини у творі Т. Г. Шевченка «Неволиник», який інсценізував М. Л. Кропивницький.

Прайя в трупах М. Кропивницького, потім М. Кропивницького — М. Старицького і інших українських театральних колективів, які гастролювали в Епископавграді: Миколаїв, Одеса, Харків, Київ, Чернігів, Житомир, Новочеркаськ, Ростов-на-Дону, Таганроз, Воронеж, Курськ й багатьох інших великих і малих містах Російської імперії, підтвердила неабиякій артистичний хист М. К. Заньковецької і незабаром запропонував їй роль Ярини у творі Т. Г. Шевченка «Неволиник», який інсценізував М. Л. Кропивницький.

Прайя в трупах М. Кропивницького, потім М. Кропивницького — М. Старицького і інших українських театральних колективів, які гастролювали в Епископавграді: Миколаїв, Одеса, Харків, Київ, Чернігів, Житомир, Новочеркаськ, Ростов-на-Дону, Таганроз, Воронеж, Курськ й багатьох інших великих і малих містах Російської імперії, підтвердила неабиякій артистичний хист М. К. Заньковецької і незабаром запропонував їй роль Ярини у творі Т. Г. Шевченка «Неволиник», який інсценізував М. Л. Кропивницький.

Прайя в трупах М. Кропивницького, потім М. Кропивницького — М. Старицького і інших українських театральних колективів, які гастролювали в Епископавграді: Миколаїв, Одеса, Харків, Київ, Чернігів, Житомир, Новочеркаськ, Ростов-на-Дону, Таганроз, Воронеж, Курськ й багатьох інших великих і малих містах Російської імперії, підтвердила неабиякій артистичний хист М. К. Заньковецької і незабаром запропонував їй роль Ярини у творі Т. Г. Шевченка «Неволиник», який інсценізував М. Л. Кропивницький.

Прайя в трупах М. Кропивницького, потім М. Кропивницького — М. Старицького і інших українських театральних колективів, які гастролювали в Епископавграді: Миколаїв, Одеса, Харків, Київ, Чернігів, Житомир, Новочеркаськ, Ростов-на-Дону, Таганроз, Воронеж, Курськ й багатьох інших великих і малих містах Російської імперії, підтвердила неабиякій артистичний хист М. К. Заньковецької і незабаром запропонував їй роль Ярини у творі Т. Г. Шевченка «Неволиник», який інсценізував М. Л. Кропивницький.

Прайя в трупах М. Кропивницького, потім М. Кропивницького — М. Старицького і інших українських театральних колективів, які гастролювали в Епископавграді: Миколаїв, Одеса, Харків, Київ, Чернігів, Житомир, Новочеркаськ, Ростов-на-Дону, Таганроз, Воронеж, Курськ й багатьох інших великих і малих містах Російської імперії, підтвердила неабиякій артистичний хист М. К. Заньковецької і незабаром запропонував їй роль Ярини у творі Т. Г. Шевченка «Неволиник», який інсценізував М. Л. Кропивницький.

Прайя в трупах М. Кропивницького, потім М. Кропивницького — М. Старицького і інших українських театральних колективів, які гастролювали в Епископавграді: Миколаїв, Одеса, Харків, Київ, Чернігів, Житомир, Новочеркаськ, Ростов-на-Дону, Таганроз, Воронеж, Курськ й багатьох інших великих і малих

